

वपः, -प्रम् [उच्यते अत्र वप्-रन् Un. 2. 27] 1 A rampart, earth-work, mud-wall; बेलवप्रवलयाम् (उर्वाम्) R. 1. 30; द्वितीयामिव मामत्र वप्रमालम्ब्य तिष्ठत Śiva B. -2 A bank or mound of any kind (against which bulls and elephants butt); वृहत्प्रलमाम्बुदवप्रपङ्कः R. 13. 47; see वप्रक्रीडा below. -3 The slope or declivity of a hill or rocky place; बृहच्छिलावप्रघनेन वक्षसा Ki. 14. 40. -4 A summit, peak, table-land on a mountain; तीव्रं महाव्रतमिवात्र चरन्ति वप्राः Śi. 4. 58; 3. 37; Ki. 5. 36; 6. 8. -5 The bank of a river, side, shore, bank in general; ध्वनयः प्रतेनुरनुवप्रमपाम् Ki. 6. 4; 7. 11; 17. 58. -6 The foundation of a building. -7 The gate of a fortified town. -8 A ditch. -9 The circumference of a sphere. -10 A field in general; विकासि वप्राम्भसि गन्धसूचितम् Ki. 4. 26. -11 The butting of an elephant or bull. -12 Dust. -13 A multitude, a heap; L. D. B. -प्रः 1 A father. -2 A Prajāpati. -प्रम् 1 Lead. -2 Gold; L. D. B. -प्रा 1 A flat bank of earth. -2 Garden-bed. -Comp. -अभिघातः butting against the bank or side (as of a hill, river &c.); वप्रभिघातपरि-मण्डलितो रुदेहः Ki. 5. 42; cf. तटाघात. -अवनी cultivated land. -क्रिया, -क्रीडा the playful butting of an elephant (or bull) against a bank or mound; वप्रक्रियामृक्षवतस्तदेषु R. 5. 44; वप्रक्रीडापरिणतगजप्रेक्षणीयं ददर्श Me. 2. -क्षेत्रफलम् the circumference of a sphere.

वप्रकः The circumference of a wheel.

वपिः 1 A field. -2 The ocean. -3 Difficult position (दुर्गति).

वप्री 1 A mound of earth, hillock. -2 Ant-hill.

वपुः 1 P. (वप्रति) To go, move.

वम् 1 P. (वमति, वान्तः, *causa*. वामयति, वमयति; but with prepositions only वमयति) 1 To vomit, spit out, eject from the mouth; रक्तं चावमिषुर्मुसैः Bk. 15. 62; 9. 10; 14. 30. -2 To send forth or out, pour out, give out, give off, give forth, emit (fig. also); किमाग्नेयग्रावा निकृत् इव तेजांसि वमति U. 6. 14; Ś. 2. 7; R. 16. 66; Me. 20; अविदितगुणापि सत्कविभणितिः कर्णेषु वमति मधुधाराम् Vās. -3 To throw out or down; वान्तमाल्यः R. 7. 6. -4 To reject; अथैतद्वचः पणयो वमन्ति Rv. 10. 108. 8.

वमः Ejecting, vomiting, giving out.

वमथुः 1 Ejecting, vomiting, spitting out; तेषां श्रमं च ग्लानिं च वमथुं वेपथुं व्रणान् सर्वं व्यपानुदत् कृष्णः Mb. 7. 100. 14. -2 Water ejected by an elephant from his trunk. -3 A cough.

वमनम् [वम्-व्युट्] 1 Ejecting, vomiting. -2 Drawing out, taking or getting out as in स्वर्गामिष्यन्दवमनम् R. 15. 29; Ku. 6. 37. -3 An emetic; also वमनद्रव्यम्. -4 Offering oblations. -5 Pain. -नः Hemp. -नी 1 A leech. -2 The cotton shrub.

वमनीया A fly.

वमिः [वम्-इत्] 1 Fire. -2 A cheat, rogue. -मिः f. 1 Sickness, nausea. -2 An emetic.

वमिन a. Vomiting, being sick; P. III. 2. 157.

वमी Vomiting.

वम्मः A bamboo (वंश).

वम्भारवः The lowing of cattle.

वप्राः, -प्री An ant. -Comp. -कूटम् an ant-hill.

वप्य् 1 Ā. (वयते) To go, move.

वयः A weaver.

वयनम् Weaving.

वयस् n. [अज्-अनुन् वीभावः] 1 Age, any time or period of life; गुणाः पूजास्थानं गुणेषु न च लिङ्गं न च वयः U. 4. 11; नवं वयः R. 2. 47; पश्चिमे वयसि 19. 1; न खलु वयस्तेजसो हेतुः Bh. 2. 38; तेजसां हि न वयः समीक्ष्यते R. 11. 1; Ku. 5. 16; Bhāg. 10. 26. 4. -2 Youth, the prime of life; वयसि गते कः कामविकारः Charpaṭa. S. 10; Bhāg. 8. 15. 17; वयोगते किं बनिताविलासः Subhās.; so अतिक्रान्तवयाः. -3 A bird in general; स्मरणीयाः समये वयं वयः N. 2. 62; मृगवयोगवयोप-चित्तं वनम् R. 9. 53; 2. 9; Śi. 3. 55; 11. 47. -4 A crow; वयांसि किं न कुर्वन्ति चञ्च्वा खोदरपूरणम् Pt. 1. 23 (here it may mean ' a bird ' also.). -5 Ved. Sacrificial food or oblation. -6 Energy, strength. -7 Health, soundness of constitution. -Comp. -अतिग, -अतीत a. (वयोतिग &c.) advanced in age, aged, decrepit. -अधिक a. (वयोधिक) older in age, senior. -अवस्था (वयोवस्था) stage or period of life, measure of age; वयोऽवस्थां तस्याः श्रुणुत Māl. 9. 29. -कर a. causing health and vigour of life, prolonging life. -गत a. 1 come of age. -2 advanced in years; अयमितर आत्मा कृतकृत्यो वयोगतः प्रैति Ait. Up. 2. 4. (-तम्) the departure of youth. -परिणतिः, -परिणामः ripeness of age; advanced or old age. -प्रमाणम् 1 measure or length of life. -2 duration of life. -बाल a. young in years. -वृद्ध a. (वयोवृद्ध) old, advanced in years. -संधिः 1 transition from one period of life to another; त्रयो वयःसंघयः. -2 puberty, maturity (period of coming of age). -स्थ a. (वयःस्थ or वयस्थ) 1 youthful; नानावर्णविभक्तानां वयःस्थानां तथैव च Rām. 1. 53. 20. -2 grown up, mature. -3 strong, powerful. (-स्थः) a friend; contemporary. (-स्था) 1 a female companion. -2 the yellow myrobalan tree. -3 small cardamoms. -स्थानम् firmness of youth. -हानिः f. (वयोहानिः) 1 loss or decline of youth. -2 loss of youthful vigour.

वयस्य a. [वयसा तुल्यः यत्] 1 Being of the same age. -2 Contemporary. -स्थः A friend, companion, any associate (usually of the same age). -स्था A female companion or friend, a woman's confidante.

वयाकः A little branch, a creeper.